

EVROPSKI PROGRAMI I FONDOVI

Evropska unija svake godine izdvaja značajna sredstva iz zajedničkog budžeta za pomoć manje razvijenim regionima i državama članicama.

Međutim, određeni fondovi za razvoj EU su namenjeni i državama koje nisu njene članice, kao što su države kandidati, potencijalni kandidati, zemlje u razvoju.

Evropska unija podržava i Srbiju na putu integracije u evropske strukture, dodeljujući joj finansijsku pomoć, za sprovođenje političkih i ekonomskih reformi.

PROGRAMI EVROPSKE ZAJEDNICE

Ekonomska, socijalna i politička integracija zemalja članica Evropske unije znači da ove zemlje moraju da donose zajedničke odluke o mnogim pitanjima i zbog toga definišu zajedničke politike u nizu različitih oblasti. Radi sprovođenja dogovorenih politika utvrđuju se višegodišnji programi Zajednice, akcioni planovi za ostvarivanje utvrđenih ciljeva, sa finansijskom podrškom iz budžeta EU.

Do 1997. godine ovi programi su bili namenjeni isključivo članicama EU, a zatim je, u okviru intenzivnijih priprema tadašnjih zemalja kandidata za članstvo, počelo postepeno otvaranje programa i za ove zemlje.

Programi Zajednice, takođe, predstavljaju jedan od značajnih instrumenata pretpristupne strategije EU i omogućavaju neposredno upoznavanje zemalja kandidata za članstvo u EU i njihovih građana sa politikama i metodama rada Unije.

Tekući programi Zajednice definisani su za budžetski period 2007-2013 i kao što je za svaki ciklus karakteristično, sadržajno i organizaciono prate aktuelne prioritete Evropske unije. Za novu generaciju programa karakteristično je integrisanje više prethodnih programa u veće okvirne programe u cilju veće efikasnosti, povećanja budžeta, jedinstvene upravljačke strukture, pojednostavljivanja procedure, većeg stepena decentralizacije, većeg učešća nacionalnih agencija u implementaciji određenih aktivnosti. Tekući programi su, pre svega, usmereni na realizaciju Lisabonske strategije EU usvojene 2000. godine sa strateškim ciljem da EU do 2010. godine postane najkonkurentnija i najdinamičnija privreda sveta zasnovana na znanju.

Republici Srbiji je već kao potencijalnom kandidatu za članstvo u EU formalno otvoreno učešće u većini programa Zajednice, a kada dobije status kandidata broj programa u koje može da se uključi biće veći.

Republika Srbija se tokom 2007-2008. godine uključila punopravno u sledeće programe Zajednice: Sedmi okvirni istraživački program, Program za zapošljavanje i socijalnu solidarnost - Progres, Program Kultura 2007, Program za konkurentnost i inovativnost – pod-program za preduzetništvo i inovacije (EIP), a najavljeno je uključivanje i u neke druge programe. Takođe, Srbija učestvuje u posebnim obrazovnim programima Zajednice koji su namenjeni širem krugu zemalja nečlanica EU – TEMPUS i Erasmus Mundus.

Za Republiku Srbiju učešće u programima Zajednice znači neposredno upoznavanje institucija i građana sa sistemom vrednosti Evropske unije, sa njenim politikama u različitim oblastima, pravnim propisima i njihovom primenom u praksi, uspešnim rešenjima i iskustvima drugih evropskih zemalja, kao i načinom i pravilima funkcionisanja EU.

Učešće u programima Zajednice značajan je korak u pripremi za korišćenje drugih instrumenata pomoći EU u budućnosti, kao što su kohezioni i strukturni fondovi Evropske unije.

Sedmi okvirni program za istraživanja, tehnološki razvoj i ogledne aktivnosti - FP7

FP7 je glavni instrument za finansiranje naučnoistraživačke delatnosti u Evropi – obuhvata sve aktivnosti EU u oblasti istraživanja i tehnološkog razvoja.

FP7 je organizovan u četiri pod-programa koji su usklađeni sa četiri osnovne komponente EU istraživanja (Saradnja, Ideje, Ljudi, Kapaciteti) plus poseban program za nuklearna istraživanja (Euroatom) i program Udruženog istraživačkog centra (JRC).

Glavni cilj je jačanje naučne i tehnološke baze industrije Zajednice što treba da obezbedi visok nivo konkurentnosti u svetskim okvirima.

Vreme trajanja: 2007-2013. god.

Budžet: 50, 521 milijardi EUR

Aktivnosti:

I SARADNJA Cooperation - Collaborative research

Podržava naučno-istraživačke aktivnosti u tematskim oblastima: Zdravlje, Hrana, Poljoprivreda, Biotehnologija, Informaciono-komunikacione tehnologije, Nano-nauke, nanotehnologije i materijali i nove proizvodne tehnologije, Energija, Životna sredina, Transport (uključujući Aeronautiku), Društveno-ekonomske nauke, Svemir.

II IDEJE Ideas

Program sprovodi Evropski istraživački savet koji je osnovan sa ciljem da stimuliše kreativnost i izvrsnost finansiranjem „graničnih” istraživanja individualnih timova u svim poljima nauke kroz otvoreno i direktno takmičenje najtalentovanijih naučnika na evropskom nivou.

III LJUDSKI RESURSI People

Program nudi istraživačima mogućnosti za dalje usavršavanje, ohrabruje mobilnost, razmenu i transfer znanja među zemljama i različitim oblastima istraživanja. Obuhvata pet pod-programa: početna obuka istraživača (Marija Kiri mreže), doživotno učenje i usavršavanje (pojedinačne stipendije), povezivanje privrede i univerziteta, jačanje međunarodne dimenzije („outgoing“ i „incoming“ stipendije), grantovi za nastavak usavršavanja i povratak istraživača u zemlje EU i pridružene zemlje, nagrade za izuzetan doprinos.

IV KAPACITETI Capacities

Program ima za cilj razvoj istraživačke infrastrukture i poboljšanje inovativnih kapaciteta malih i srednjih preduzeća. Program se realizuje u sedam oblasti: istraživačka infrastruktura, istraživanja u cilju razvoja malih i srednjih preduzeća, regioni znanja i podrška regionalnim istraživačkim grupama, razvijanje istraživačkog potencijala u manje razvijenim regionima, nauka u društvu, podrška skladnom razvoju istraživačkih politika, međunarodna saradnja.

Srbija je u ograničenom kapacitetu učestvovala u prethodnim programima FP5 i FP6, a punopravno je uključena u FP7 od 1. januara 2007. godine. Nadležno je Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije. Osnovana je Kancelarija za pomoć istraživačima u pripremi projekata za FP7, Beograd, Vlajkovićevo 3/V, e-mail adresa: info.biro@mnr.sr.gov.yu. Detaljnije informacije o FP7 pogledati na internet stranici Evropske komisije:

http://ec.europa.eu/research/fp7/index_en.cfm

Okvirni program EU za konkurentnost i inovativnost - CIP

Cilj Programa je da doprinese većoj konkurentnosti i inovacionim sposobnostima Zajednice u izgradnji naprednog društva znanja. Podstiče konkurentnost evropskih preduzeća, pre svega malih i srednjih preduzeća, široko korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija i pomoć u razvoju informacionog društva. Program je, takođe, usmeren na stimulisanje korišćenja obnovljivih vidova energije i energetske efikasnost.

Sastoji se od tri pod-programa: Program za preduzetništvo i inovacije (EIP), Program za podršku politici informaciono-komunikacionih tehnologija (ICT PSP) i Program "Inteligentna energija za Evropu" (IEE).

Vreme trajanja: 2007-2013. god.

Budžet: 3 milijarde 621 milion EUR

PROGRAM ZA PREDUZETNIŠTVO I INOVACIJE - EIP

Osnovni cilj je stvaranje povoljnijih uslova za razvoj preduzetništva i inovativnosti pre svega MSP. Podržava inovativne aktivnosti, uključujući eko-inovacije, bolji pristup kapitalu i uslugama za podršku biznisu.

PROGRAM ZA PODRŠKU POLITIKE INFORMACIONO – KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA, ICT PSP

Ciljevi Programa su jačanje Evropskog unutrašnjeg tržišta u oblasti IKT, široka prihvaćenost i efikasnije korišćenje IKT (građanstvo, poslovni svet i javna uprava), inkluzivno informaciono društvo (svi građani Evrope treba da imaju koristi, širenje digitalne pismenosti, usluge u oblastima od javnog interesa).

INTELIGENTNA ENERGIJA ZA EVROPU - IEE

Ciljevi pod-programa su podsticanje energetske efikasnosti i racionalnog korišćenja energetske izvora, podsticanje korišćenja novih i obnovljivih izvora energije i energetske diversifikacije, podsticanje energetske efikasnosti i korišćenja novih izvora energije u transportu.

Republika Srbija se krajem 2008. godine uključila u pod-program EIP, a inicirano je uključivanje u pod-program ICT PSP.

Detaljnije informacije o Okvirnom programu – internet stranica Evropske komisije:

http://ec.europa.eu/cip/index_en.htm

Na sajtovima Ministarstva za telekomunikacije i informatičko društvo www.mtid.sr.gov.yu

Ministarstva za nauku i tehnološki razvoj www.mntr.sr.gov.yu su osnovne informacije i dokumenta na srpskom jeziku.

Program za zapošljavanje i socijalnu solidarnost PROGRESS

Novi program za zapošljavanje i socijalnu solidarnost koji finansijski podržava implementaciju ciljeva EU u oblasti zapošljavanja i socijalne politike i direktno doprinosi ostvarenju glavnih ciljeva i zadataka Lisabonske agende (više posla, jača socijalna kohezija).

Ciljevi Programa su unapređenje znanja i razumevanja o situaciji u zemljama učesnicama kroz izradu analiza, evaluaciju i monitoring sprovođenja politike; razvoj statističkih modela i indikatora u oblastima koje program pokriva; podrška i monitoring sprovođenja Komunitarnog prava i političkih ciljeva Zajednice u zemljama članicama; unapređenje saradnje, uzajamnog učenja, identifikacije i širenja dobre prakse i informacija, kao i inovativnih rešenja na evropskom nivou; podizanje svesti o politikama Zajednice i ciljevima u svakoj od pet oblasti koje program pokriva u široj javnosti; ugrađivanje principa rodne ravnopravnosti u svaku oblast.

Vreme trajanja: 2007-2013. god.

Budžet: ukupno oko 750 miliona EUR

Za sada Srbija učestvuje u ograničenom broju aktivnosti: analitičke aktivnosti (prikupljanje, razvoj i širenje podataka i statistike, izrada studija, analiza i anketa i širenje njihovih

rezultata); zajedničko učenje i informativne kampanje (organizovanje konferencija i seminara kojima se podupire razvoj i primena prava i ciljeva politike Zajednice); podrška za glavne aktore (finansiranje ekspertske mreže koje podupiru razvoj i primenu prava Zajednice i pripremu otvorenog metoda koordinacije u oblastima zapošljavanja i socijalne inkluzije).

Koordinaciju učešća Republike Srbije u ovom programu vrše Ministarstvo rada i socijalne politike i Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja.

Na sajtu www.ec.europa.eu/employment možete naći više informacija o ovom programu, konkursima i novostima dok su informacije na srpskom jeziku dostupne na sajtu Ministarstva rada i socijalne politike www.minrzs.gov.rs i Ministarstva ekonomije i regionalnog razvoja www.merr.gov.rs

TAIEX

Predstavlja kratkoročnu tehničku pomoć eksperata iz EU, naročito u usklađivanju pravnih propisa sa tekovinama Unije i izgradnji administrativne infrastrukture.

Ovaj vid pomoći se realizuje kroz ekspertske misije tima određenog od strane EK, radionice gde se razmenjuju iskustva zemalja članica sa zemljama korisnicima, informativne posete i seminare stručnjaka iz države korisnika, trening za članove državne administracije i sl.

Na sajtu www.taiex.ec.europa.eu možete naći informacije o ovom specifičnom obliku pomoći EU.

IPA – INSTRUMENT ZA PRETPRISTUPNU POMOĆ

Instrument IPA (Instrument for Pre-Accession Assistance - IPA) uspostavljen je Uredbom Evropskog saveta br. 1085/2006 od 17. jula 2006. godine. Novi jedinstveni instrument za pretpristupnu pomoć za budžetsko razdoblje od 2007. do 2013. godine, objedinjuje dosadašnje pretpristupne instrumente: PHARE, SAPARD, ISPA, CARDS, kao i pretpristupni instrument za Tursku.

Ukupan budžet IPA za period od 2007 - 2013. iznosi €€ 11,468 milijardi.

Integrirani pristup Instrumenta za pretpristupnu pomoć se ogleda i kroz samu strukturu pomoći koja je objedinjena kroz 5 komponenti, tako da pruži ciljanu i efikasnu pomoć svakoj zemlji u zavisnosti od njenih razvojnih potreba i statusa na putu evropskih integracija.

IPA 2007-2013. u fokusu ima dva glavna prioriteta i to: pomoć zemljama u ispunjavanju političkih, ekonomskih i kriterijuma koji se odnose na usvajanje pravnih tekovina EU, kao i izgradnja administrativnih kapaciteta i jačanje pravosuđa i pomoć zemljama u procesu priprema za korišćenje strukturnih i kohezionih fondova EU nakon pristupanja Evropskoj uniji.

Komponente Instrumenta pretpristupne pomoći - IPA su:

1. Pomoć tranziciji i izgradnja institucija
2. Prekogranična saradnja
3. Regionalni razvoj
4. Razvoj ljudskih resursa
5. Ruralni razvoj.

Prve dve komponente dostupne su zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima.

Komponenta I – pomoć tranziciji i izgradnja institucija (Transition assistance and institution building TAIB)

Prva IPA komponenta je osmišljena s ciljem da pruži podršku u procesu približavanja Evropskoj uniji, u ispunjavanju kriterijuma i standarda koje nameće pristupanje, usklađivanju zakonodavstva i posebno, jačanju kapaciteta institucija čiji je ovo posao. Takođe ova

komponenta obuhvata važne aspekte *acquis communautaire* i omogućuje učestvovanje zemlje koja je potencijalni kandidat za članstvo u programima Zajednice i u radu agencija.

Oblasti podrške pod TAIB mogu se grupisati u tri oblasti podrške, tzv. ose prioriteta: politički zahtevi, društveno-ekonomski razvoj i EU standardi.

Prema Višegodišnjem indikativnom finansijskom okviru za period 2007-2012. godine EU je za prvu komponentu izdvojila oko 4,6 milijardi EUR za zemlje kandidate i potencijalne kandidate za članstvo u EU. Od navedenog iznosa Republika Srbija će za projekte u okviru prve komponente imati na raspolaganju oko 1,1 milijardi EUR.

Navedena sredstva u okviru prve komponente IPA mogu biti korišćena u formi:

- Tehničke pomoći (konsultantske usluge)
- Tvininga i lakog tvininga (angažovanje stručnjaka iz država članica EU na specifičnim projektima)
- Investicija (nabavka opreme ili sprovođenja radova)
- Šeme grantova/bespovratne pomoći (direktna finansijska donacija iz budžeta Evropskih zajednica koja se daje sa ciljem da se finansiraju aktivnosti i projekti različitih neprofitnih subjekata).

Komponenta II – regionalna i prekogranična saradnja (Cross Border Cooperation)

Sredstva u okviru druge komponente IPA se koriste u cilju jačanja prekogranične saradnje kroz zajedničke lokalne i regionalne inicijative koje imaju za cilj unapređenje održivog privrednog i društvenog razvoja u oblastima kao što su: životna sredina, prirodno i kulturno nasleđe, javno zdravlje, sprečavanje i borba protiv organizovanog kriminala, obezbeđenje efikasnih i bezbednih granica, kao i unapređenje zajedničkih akcija malog obima koje uključuju lokalne aktere iz pograničnih područja.

Prema Višegodišnjem indikativnom finansijskom okviru za period 2007-2012. godine, EU je za drugu komponentu izdvojila oko 350 miliona EUR za zemlje kandidate i potencijalne kandidate za članstvo u EU. Od navedenog iznosa Republika Srbija će za projekte u okviru komponente prekogranične saradnje imati na raspolaganju oko 70 miliona EUR.

Komponenta prekogranične saradnje će prevashodno podržavati implementaciju projekata koji imaju za cilj podsticanje razvoja preduzetništva, turizma, malogranične trgovine, kao i unapređenje integracije prekograničnih tržišta rada, inicijativu lokalnog zapošljavanja, jednakosti polova i jednakih prilika, obuku i uključivanje u društvo; unapređenje razmene ljudskih resursa i opreme za istraživanje i tehnološki razvoj; zajednička zaštita i upravljanje prirodnim i kulturnim resursima, prevencija prirodnih i tehnoloških rizika; razvoj saradnje, kapaciteta i zajedničkog korišćenja infrastruktura; poboljšanje pristupa pograničnim vodama, kao i postrojenjima za odlaganje i preradu otpada i energetskim sistemima i postrojenjima.

U periodu 2007-2013. Republika Srbija ima mogućnost da učestvuje u 6 programa prekogranične saradnje sa susednim državama (Mađarskom, Bugarskom, Rumunijom, Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom, Crnom Gorom) i 2 programa transnacionalne i međuregionalne saradnje - IPA Jadranskom programu i Programu Jugoistočne Evrope.

IPA Program prekogranične saradnje Mađarska - Srbija 2007 - 2013.

Teritorija obuhvaćena programom

Okruzi u Srbiji: Zapadno-bački, Severno-bački, Severno-banatski, Južno-bački, Srednje-banatski okrug (Južno-banatski region i Srem se tretiraju kao priključeni regioni shodno pravilu o 20% fleksibilnosti)

Županije u Mađarskoj: Čongrad i Bač-Kiškun

Prioriteti i mere

Prioritet 1: Infrastruktura i životna sredina

Mera 1.1: Infrastruktura za fizičko povezivanje

Mera 1.2: Zajednička odgovornost za životnu sredinu

Prioritet 2: Privreda, obrazovanje i kultura

Mera 2.1: Simuliranje sinergične privrede, turizma i istraživanja i razvoja

Mera 2.2: Obrazovanje i kultura zajedničkog mišljenja

Prioritet 3: Tehnička pomoć

IPA Program prekogranične saradnje Rumunija - Srbija 2007 - 2013.

Teritorija obuhvaćena programom

Okruzi u Srbiji: Severno-banatski, Srednje-banatski, Južno-banatski, Braničevski i Borski okrug

Županije u Rumuniji: Timiš, Karaš-Severin i Mehedinti

Prioriteti i mere:

Prioritet 1: Privredni i društveni razvoj

Mera 1.1: Podrška lokalnoj/regionalnoj privrednoj i društvenoj infrastrukturi

Mera 1.2: Razvoj sektora turizma, uključujući i jačanje regionalnog identiteta pograničnog područja kao turističke destinacije

Mera 1.3: Podrška razvoju MSP

Mera 1.4: Podrška povećanju nivoa istraživanja i razvoja i inovacije u pograničnoj oblasti

Prioritet 2: Zaštita životne sredine i spremnost na vanredne situacije

Mera 2.1: Unapređenje sistema i pristupa za rešavanje prekograničnih problema, zaštite i upravljanja životnom sredinom

Mera 2.2: Razvoj i implementacija efektivnih strategija za upravljanje otpadom i otpadnim vodama

Mera 2.3: Razvoj efektivnijih sistema i pristupa spremnosti na vanredne situacije

Prioritet 3: Promovisanje razmene "narod - narodu"

Mera 3.1: Podrška razvoju civilnog društva i lokalne zajednice

Mera 3.2: Unapređenje lokalne uprave u cilju pružanja lokalnih usluga zajednicama u pograničnom regionu

Mera 3.3: Pобољшanje obrazovne, kulturne i sportske razmene

Mera 3.4: Pospešivanje društvene i kulturne integracije pograničnih oblasti

Prioritet 4: Tehnička podrška

Mera 4.1: Podrška implementaciji, sveukupnom upravljanju i evaluaciji programa

Mera 4.2: Podrška publicitetu i informativnim aktivnostima Programa

Jadranski program

Teritorija obuhvaćena programom: Italija, Slovenija, Grčka, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Albanija, dok Srbija ima mogućnost ograničenog učešća do 2012. godine. Učešće Srbije u novom programu za period 2007-2013. će biti smanjenog obima i ograničeno na učešće u okviru mera 1.1 i 1.4 prioriteta koji se odnosi na ekonomsku, socijalnu i institucionalnu saradnju.

Prioriteti i mere

Prioritet 1 - Ekonomska, socijalna i institucionalna saradnja

Mera 1.1: Istraživanje i inovacije (Srbija može da učestvuje)

Mera 1.2: Finansijska podrška za inovativna MSP

Mera 1.3: Stvaranje društvenih, radničkih i zdravstvenih mreža

Mera 1.4: Institucionalna saradnja (Srbija može da učestvuje)

Prioritet 2 - Prirodna i kulturna dobra i njihova zaštita

Mera 2.1: Zaštita i unapređenje životne sredine u priobalju i lukama
Mera 2.2: Upravljanje prirodnim i kulturnim dobrima i prevencija prirodnih i tehnoloških rizika
Mera 2.3: Energetska efikasnost i obnovljivi izvori energije
Mera 2.4: Održivi turizam
Prioritet 3 - Infrastruktura i transport
Mera 3.1- Fizička infrastruktura
Mera 3.2 - Održivi saobraćajni sistemi
Mera 3.3 - Komunikacijska infrastruktura
Prioritet 4 Tehnička podrška

Ovde su samo ukratko predstavljeni neki od programa Zajednice. Sticanjem statusa kandidata za članstvo u EU Srbija će moći da učestvuje u svih 26 Programa.

Učešće u programima Zajednice je veliki izazov, jer mnogi koji imaju ideje koje odgovaraju ciljevima pojedinačnih programa moraju da prođu veliku školu rada po vrlo striktnim pravilima, kako bi ih razvili do prihvaćenog i uspešno realizovanog projekta.

Ovo su neki od korisnih saveta svima koji razmišljaju da se pripreme za korišćenje instrumenata pomoći EU u budućnosti:

Svi programi Zajednice su različiti. Većina njih funkcioniše na bazi projekata. S obzirom da se radi o programima i projektima Evropske unije, neophodno je da projekti sadrže evropsku dimenziju.

Naglasiti kako se projekat uklapa u ciljeve Lisabonske strategije. Evropska unija je 2000. godine postavila strateški cilj da do 2010. godine postane najkonkurentnija i najdinamičnija privreda na svetu, zasnovana na znanju, sposobna da ostvari održivi ekonomski rast sa većim brojem i kvalitetnijim radnim mestima i jačom socijalnom kohezijom.

Pogledati strateška dokumenta i ciljeve EU u pojedinim oblastima koje program pokriva.

Pridržavati se striktno uslova i kriterijuma za određeni program. Na internet stranici programa mogu se naći sve relevantne informacije: priručnici sa detaljnim informacijama i uputstvima

Pažljivo izabrati partnere koji će aktivno učestvovati, a ne statirati da bi se zadovoljila forma.

Imati u vidu da EU u glavnom ne finansira u potpunosti projekat, potrebno je obezbediti sredstva iz drugih izvora.

Realno i pažljivo isplanirati projekat

Inovativni karakter projekta.